* H K - 0 0 1 - 0 1 4 3 0 8 *

HK-001-014308

Seat No. ________

M. A. (Sem. III) (CBCS) Examination

May / June – 2017

Sanskrit : CCT-07

(Unseen, Essay & Meghaduta) (New Course)

Faculty Code : 001
Subject Code : 014308

Time : $2\frac{1}{2}$ Hours] [Total Marks : **70**

१ નીચેનામાંથી કોઈ પણ એક ગદ્યખંડનો ગુજરાતીમાં અનુવાદ કરો : १४

1 Translate any one of the following Paragraphs in Gujarati : 14

(१) विदर्भो नाम जनपदः तस्मिन्भोजवंशभूषणम्, अंशावतार इव धर्मस्य, अतिसत्वः सत्यवादी, वदान्तः विनीतः विनेता प्रजानम् रक्षितभृत्यः, कीर्तिमान् उदग्रः, बुद्धिमूर्तिम्यानुत्थानशीलः शास्त्रप्रमाणः, शक्यमव्यकल्पारम्भी, संभावयिता बुधान् प्रभावयिता सेवकान्, उद्वावयिता बन्धूनून्यग्माछवयिता शत्रून, असंबद्धप्रलापेष्वोत्तकर्णः कदाचिदव्य वितृष्णो गुणेषु अतिनदोष्णः कलासु, नेदिष्टो धर्मार्थसंहितासु, स्वल्पेऽपि सुकृते सुतरां प्रत्युपकत्ता, प्रत्यवेक्षिता कोशवाहनयोः यतेन परीक्षिता सर्वाध्यक्षाखाम्, उच्चाहयिता कृतकर्मणा–मनुरुपैर्दानमानैः सद्य प्रतिकर्ता दैवमानुषीणामापदास् षाड्गुण्योपयोगनिपुणः मनुमार्गेण प्रणेता चातुर्वर्णस्य, पुण्यश्लोकः पुण्यवर्मानामासीत्। स पुण्यैः कर्मभिः प्राण्य पुरुषायुषम्, पुनरयुण्येन प्रजानामगण्यतामरेषु। तदन्तरमत्त–वर्मा नाम तदायतिरवनिमध्यतिष्टत्। स सर्वगुणैः समृद्धोऽपि दैवादृण्डनीत्यां नात्यादृतोऽभूत्। तमेकदा रहसि वसुरक्षितो नाम मन्त्रिवृद्धःपितुरस्य बहुमतः प्रगल्भवागभाषत–तात, सर्वैवात्मसंपदमिजनात्प्रमृत्यन्यूवात्रभवति लक्ष्यते।

(२) तस्यां चैवंधायां नगर्यां नलनहुषययातिधुन्धुमार भरतभगीरथ दशरथप्रतिमः भुजबलार्जित भूमण्डलः कलित शक्तित्रयः मतिमान् उत्साहसम्पन्नः नीतिशास्त्राखिन्नबुद्धिः अधीतधर्मशास्त्रः तृतिय एव तेजसा कान्त्या च सूर्यचन्द्रमसोः अनेक सप्ततन्तुपूतमूर्तिः उपशमितसकलजगदुपप्लवः विहाय कमलवनान्यवगणष्य नारायण वक्षःस्थल वसतिसुखमुत्कुल्लारविन्दहस्तया

शूरसमागम व्यसनित्या निर्व्याजमाड्गितो लक्ष्म्या महामुनिजनसंसेवितस्य, मधुसूदनचरण इव सुरसरित्प्रवाहस्य प्रभवः सत्यस्य, शिशिरस्यापि रिपुजनसंतापकारिणः स्थिरस्यापि नित्यं भ्रमते । निर्मलस्यापि मलिनीकृतारिवनितामुख कमलद्युतरतिधवल – स्यापि सर्वजनरागकारिणः सुधासूतेरिव सागर उद्भवो यशसः पाताल इवाश्रितो निजपक्षक्षितिभीतै क्षितिभृत्कुटिलैः ग्रहण इवाश्रितो बुधानुगतः मकरध्वजइवोत्सन्न विग्रहः दशरथ इव सुमित्रोपतः पशुपतिरिवमहासेनानुयातः भुजङ्गराजइव क्षमाभटगुरूः नर्मदा प्रवाह इव महावंशप्रभवः अवतार इव धर्मस्य प्रतिनिधि रिव पुरुषोत्तमस्य परिहत प्रजापीडोराजा तारापीडोऽभुत्।

૨ નીચેનામાંથી કોઈ પણ બેનો અનુવાદ કરો : **૧૪**

2 Translate any two of the following : **14**

(૧) रामे प्रवजनं बलेर्नियमनं पाण्डोः सुतानां वनं
वृष्णीनां निधनं नलस्य नृपतेः राज्यात् परिभ्रंशनम्।
कारागार निवेषणं च मरणं सचिन्त्य लंकेश्वरे
सर्वः कालवशेन नश्यति नरः कोवा परित्रायते॥

(૨) अपारे संसारे कविरेकः प्रजापतिः
यथास्मै रोचते विश्वं तथेदं परिवर्तते।
शृङ्गारी चेत्कविः काव्ये जातं रसमयं जगत्
स एव वितरागश्चेन्नीरसं सर्वमेव तत्॥

(૩) पौलस्त्यः कथमन्यदारहरणे दोषं न विज्ञातवान्
रामेणापि कथं न हेमहरिणस्यासम्भवो लक्षितः।
अक्षैश्चापि युधिष्ठिरेण सहसा प्राप्तो ह्वनर्थःकथं
प्रत्यासन्नविपत्तिमूढ मनसां प्रायो मतिः क्षीयते॥

(૪) रात्रिर्गमिष्यति भविष्यति सुप्रभातं
भास्वानुदेष्यति हसिष्यति पङ्जश्रीः।
इत्यं विचिन्तयति कोशगते द्विरफे
हा हन्त हन्त नलिनीं गजउज्जहार॥

૩ નીચેનામાંથી કોઈ પણ એકનો સંસ્કૃતમાં અનુવાદ કરો : ૧૪

3 Translate in to Sanskrit any one of the following : 14

(૧) પ્રગતિ અને સલામતીની ભાવનાઓ વચ્ચે અમુક પ્રકારની અથડામણ હોય છે. પ્રગતિનો ખ્યાલ આધુનિક છે. ભારતની સંસ્કૃતિ સલામતીનાં ખ્યાલ ઉપર સ્થપાયેલી હતી. આ સલામતી જ્ઞાતિ સંસ્થા અને સંયુક્ત કુટુંબની પ્રથામાંથી મળી રહેતી. એ સમુદાયને સલામતી અને વ્યક્તિને નિશ્ચિતતા આપતા. ભારતની ફિલસૂફી વ્યક્તિવાદી છે. જેને વ્યક્તિનાં ઉત્કર્ષમાં રસ છે ભારતની સામાજિક વ્યવસ્થા સમુદાયના હિત ઉપર લક્ષ આપતી. બન્ને સંવાદમય રીતે સાથે ચાલતા. આની સામે પડકાર આવ્યો, સામાજિક પ્રગતિનાં ખ્યાલમાંથી સામાજિક પ્રગતિનો ખ્યાલ સામાજિક સલામતીના ખ્યાલ જોડે અથડામણમાં આવ્યો. પ્રાચીન કે મધ્યકાલીન ભારતમાં આ સમસ્યા હતી નહીં. જ્ઞાતિ અને સંયુક્ત કુટુંબની પ્રથાઓ સમુદાય અને વ્યક્તિનું ભલું થાય તેવું જોતી હતી.

(1) There is always some conflict between the idea of Progress and that of Security. Indian civilization was based on the idea of Social security, which came from the caste system and joint families. Indian philosophy is highly individualistic interested in the welfare of the individual. Caste system and joint families looked after the groups the real challenge came with the idea of social progress. There was no such challenge in ancient or medieval India. The idea of social progress in modern. Hence, in modern India there is a conflict between the idea of Social progress and social security.

(૨) આનંદના બે પ્રકાર છે - ખાવા, પીવા અને ઉપભોગનો તથા બીજાને માટે હોમાઈ જવાનો. પહેલામાંથી સુખ મળે છે પણ તે થોડીક્ષણો માટે. પોતાનો સ્વાર્થ ઓછો કરી બીજા માટે ઘસાવાનો આનંદ અનેરો હોય છે. દેવ, આપ બ્રાહ્મણનાં ઉપકાર માટે ગયા છો એમ જાણતા હોવા છતાં આપના મિત્રો એવા અમે, આપ કયાં ગયા છો તેનો નિર્ણય ન કરી શકવાથી એકબીજાથી છૂટા પડી આપને શોધવા બધી દિશાઓમાં ગયા. હું પણ આપની શોધમાં પૃથ્વીમાં ફરતો એક વખતે મધ્યાવકાશમાં આવેલાં સૂર્યનાં કિરણોને સહી ન શકવાથી એ વૃક્ષની શીતળ છાયામાં બેઠો. અચાનક મારી આગળ જ બપોરનાં સમયને લીધે સંકુચિત અંગવાળી મનુષ્યની છાયા મેં જોઇ. મેં ઉપર જોયું તો આકાશમાંથી ખૂબ વેગ સાથે પડતા એક માણસને જોયો. અને દયાથી પૂર્ણ હૃદય સાથે તેને વચ્ચે જ પકડી લીધો.

(2) There are two types of delight one is to eat, to drink and to enjoy and the other is to make sacrifice for others one gets happiness from the first, but it is momentary. There is a unique joy in reducing one's selfishness and in making sacrifices for others. Lord, although we, your

friends, know that you left us for doing good to the Bramhin but being unable to decided where you went, we separated from one another and went out in all directions to search for you. I too, while wondering over the earth in search for you rested for a moment, unable to bear the hot rays of the midday Sun under the cool shade of the tree I saw before me the shadow of a human being, with all its limbs contracted owing to eat being midday. When I looked up, I saw a person falling down from the sky with great velocity and I caught him up while yet in midday as my heart was full of compassion.

૪ નીચેનામાંથી કોઈ પણ એક વિશે સંસ્કૃતમાં નિબંધ લખો : ૧૪

4 Write an essay in Sanskrit on any one of the following : 14

(१) कविकुलगुरु कालिदासः।

(२) आतंकवादग्रस्तं विश्वम्।

(३) विद्याधनं सर्वधनप्रधानम्।

૫ નીચેનાં શ્લોકોની મલ્લીનાથ ટીકા-મેઘદૂત અનુસાર સંસ્કૃત સમજૂતી આપો : (કોઈ પણ **બે**) ૧૪

5 Explain in Sanskrit according to Mallinath commentary - Meghaduta : (any **two**) 14

(१) कश्चित्कान्ता विरहगुरुणा स्वाधिकारात्प्रमत्तः
शापेनास्तंगमितमहिमा वर्षभोग्येण भर्तुः।
यक्षश्चक्रे जनकतनयास्नानपुण्योदकेषु
स्निग्धच्छायातरुषु वसतिं रामगिर्याश्रमेषुः॥

(२) संतप्तानां शरणं तत्पयोद प्रियायाः
संदेशं मे हर धनपतिक्रोध विश्लेषितस्य।
गन्तव्या ते वसतिरलका नाम यक्षेश्वराणां
बाह्योद्यानस्थित हरशिरश्चन्द्रिका धौतहर्म्या॥

(३) त्वय्यायत्तं कृषिफलमिति भ्रूविलासानभिज्ञैः
प्रीतिस्निग्धैर्जनपदवधू लोचनैः पीयमानः।
सधः सीरोत्कषणसुरभि क्षेत्रमारुह्य माल
किंचित्पश्चादज लघुगतिर्भूय एवोत्तरेण॥

(४) तस्यास्तिक्तैवनगजमदैर्वासितं वान्तवृष्टि
र्जम्बूकुञ्जप्रतिहतरयं तोयमादाय गच्छेः।
अन्तःसारं घन तुलयितुं नानिलः शक्ष्यतित्वां
रिक्तः सर्वो भवति हि लघुः पूर्णता गौरवाय॥